

PRILOGA

Komentarji k analizi upoštevne trga 1

---

1) Splošno

1.1. Uvodoma ugotavljamo, da upoštevni trg 1 ostaja reguliran, kar je zelo pomembno, ne samo, ker je umeščen na seznam upoštevni trgov, ampak predvsem zato, ker ob deregulaciji trga 3b, postaja edini način veleprodajnega dostopa do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo na nacionalnem nivoju. Vendar pa že uvodoma poudarjamo, da prehod na produkte upoštevne trga 1 ni mogoče izvesti v kratkem obdobju (za A1 Slovenija pomeni to med 30.000 in 50.000 priključki, kar mora upoštevati AKOS ter zagotoviti dostopnost produktov upoštevne trga 3b v ustreznem prehodnem roku najmanj 2 let, pod pogojem seveda, da obstaja ustrezen virtualen produkt na upoštevni trgu 1 ter dodatno, da so veleprodajne cene ustrezne (test ERT na 36 mesecev).

Dostop preko OŠO je zanemarljiv in cenovno nevzdržen, poleg tega tudi OŠO omrežja prehajajo pod upravljanje skupine Telekom Slovenije.

Alternative v praksi niso na voljo, saj noben od infrastrukturnih operaterjev ne ponuja veleprodajnega dostopa do svojega omrežja.

AKOS tako na strani 111 analize upoštevne trga 1 sicer pravilno ugotavlja in navaja *»Dejstvo, da so kasnejši vstopniki na maloprodajnem trgu osvojili pomemben delež, še samo po sebi ne pomeni, da je trg lahko v prihodnje konkurenčen brez regulacije. Če namreč ponujajo storitve preko infrastrukture, ki je v lasti Telekom Slovenije, lahko slednji v primeru nezadostne regulacije ali celo v primeru odsotnosti regulacije začne ponovno izkoriščati svoj prevladujoči položaj.«*. Vendar pa po našem mnenju ta ugotovitev velja tudi za območja kjer naj se uveljavi popolna deregulacija, to je pod-trg A na trgu 3b.

1.2. Zaradi nezmožnosti nadaljnje razvezave lokalne zanke, deregulacije 430 naselij na upoštevni trgu 3b in negotovosti nadaljnjih ukrepov operaterja s pomembno tržno močjo ter dejstva, da na voljo ni ekvivalentnega omrežja, ki bi nudilo nacionalno pokritost, pomen upoštevne trga 1 narašča.

Na navedeno v družbi A1 Slovenija opozarjamo že dlje časa in že v okviru javnega posvetovanja v letu 2016/2017 smo opozorili, da je potrebno zagotoviti ustrezen virtualni komplement fizični razvezavi, kar se v sedaj veljavni regulatorni odločbi sicer ni uresničilo – družba A1 Slovenija ne more uporabljati VULE. Trenutno razpoložljiva oblika VULE, ki je oblikovana na način, da zaradi tehnično ozkih določil možnosti uporabe ne omogoča ustrezne ekonomije obsega, je za A1 Slovenija, ki ima drugačno topologijo omrežja kot nekateri drugi operaterji, ki uporabljajo razvezavo lokalne zanke v kombinaciji z lastnim optičnim omrežjem neuporabna.

Nova VULA je opredeljena tehnično korektno, morda nekoliko nejasno v določenih delih, zato je potrebno določene določbe še nekoliko dopolniti oz. dodatno opredeliti. To je nujno, da se

zaščiti iskalec dostopa ter se v največji možni meri izognemo bodočih sporov ali nadzorov, ki se v obdobju 2017-2021 niso izkazali za učinkovite. Predlog bomo podali v nadaljevanju pripomb k posameznim konkretnim ukrepom.

1.3. Stališče A1 Slovenija je, da še naprej ostaja potreba po ohranitvi regulacije dostopa do fizične infrastrukture, ki je potrebna za izgradnjo lastnega dostopovnega omrežja, še več zaradi zlivanja omrežij zelo visokozmogljivih fiksnih in 5G omrežij je nezmožno in nesmiselno omejevati dostop do kableske kanalizacije za gradnjo zgolj fiksnih omrežij. **V tem delu pozdravljamo stališče AKOS, da ne nasprotuje uporabi pasivne infrastrukture tudi za gradnjo mobilnih omrežij, vendar ocenjujemo, da je potrebno obveznost izrecno naložiti z ukrepom in zagotoviti uporabnikom tehnološko nevtralen dostop do storitev.**

1.4. Opažamo nekaj prilagoditev ukrepov določenih z veljavno regulacijo (pozdravljamo recimo dopolnitev točke 8.3. (trg 1) / 9.3. (trg 3b), podtočka 3. b, ki bolje naslavlja obstoječo problematiko), vendar pogrešamo nadgradnjo jasnosti izredno pereče problematike vezane na zagotavljanje storitev v reguliranih rokih (rok za naročilo ter izvedbo), pogodbene kazni ter uporabo informacijskega sistema. Predlog bomo podali med skupnimi pripombami na oba upoštevana trga, saj je ta problematika enako urejena na obeh upoštevnih trgih.

1.5. Negativno nas je presenetila odločitev AKOS, da prepove oz. do skrajnosti omeji sklepanje dolgoročnih poslov. Z ozkim, dolgoročno nevzdržnim tolmačenjem, je AKOS v nasprotju z evropsko prakso, v nasprotju z uveljavljenimi pravnimi standardi, ki urejajo sklepanje tovrstnih pogodb, sklenil regulirati pogoje dolgoročnih poslov, čeprav so za trg ugodni, saj prinesejo finančno predvidljivo ter stabilno souporabo infrastrukture. Predvideni pogoji praktično izključujejo popuste ter možnost, da se ponudijo tudi za bakreno omrežje (pri čemer je jasno določeno, da bo operater prenesel svoje uporabnike na visokozmogljivo omrežje takoj, ko bo to na razpolago), omejujejo svobodno voljo iskalca dostopa, da presodi kakšen rizik je pripravljen sprejeti, predvsem pa nerazumljivo enačijo pogoje za dajanje popustov na obeh upoštevnih trgih, kljub temu, da gre za dva ločena upoštevana trga. Vsekakor menimo, da namen regulacije, ki je v zagotavljanju dostopa do omrežij, ni in ne sme biti konkretno omejevanje pogojev, še posebej na pragu novega ZEKom-2, ki bo veleprodajne dogovore uredil povsem drugače in v smeri čim bolj svobodnega urejanja pogojev (153. člen, 157. člen verzije 1 osnutka predloga ZEKom-2). To problematiko bomo naslovili med skupnimi pripombami na oba upoštevana trga, saj je ta problematika enako urejena na obeh upoštevnih trgih. Vsekakor ocenjujemo, da je takšna nepotrebna regulatorna intervencija škodljiva in lahko prinese dolgoročne negativne posledice na trg.

1.6. Ugotavljamo pa tudi bistvene spremembe v okviru cenovne regulacije. Nekoliko so se spremenili pogoji za opredelitev vodilnih produktov in izražamo upanje, da se je AKOS v obdobju 2017 do 2021, ko ni zmožal izvesti ustreznih nadzorov (na kar smo utemeljeno opozarjali-netransparentnost računovodskih evidenc), naučil kako sproti izvajati nadzore. ERT test brez sprotnega nadzora namreč ne omogoča konkuriranja maloprodajni enoti OPTM. Prav tako sprememba WACC in življenjske dobe uporabnika, prinašata korist operaterju s pomembno tržno močjo, ki s spremembama ne bo več v škarjah cen – to prinaša seveda zgolj kratkoročne koristi končnim uporabnikom, a ne v teoriji ne v praksi nikakor ne omogoča konkurenčnega tekmovanja. Rezultat veleprodajnega cenovnega iztiskanja na srednji rok je zgolj omejitev maloprodajne ponudbe, ker se bo A1 Slovenija umaknil s trga ponujanja širokopasovnih storitev. To je analiza posledic, ki bi morala pospremiti odločitev o tej na videz

nepomembni spremembi. To problematiko bomo naslovili med skupnimi pripombami na oba upoštevna trga, saj je ta problematika enako urejena na obeh upoštevnihih trgih. Tudi v tem primeru ocenjujemo, da je takšna nepotrebna regulatorna intervencija škodljiva.

1.7. V okviru cenovne regulacije ugotavljamo tudi povišanje cen najemnine kolokacije, za kar ni nobenega razloga. AKOS se je pri utemeljitvi povišanja cen najemnin oprl na poročilo GURS – najem pisarn, dostopno na:

https://www.mvn.e-prostor.gov.si/fileadmin/user_upload/MVN/Dokumenti/Porocila/Porocilo_najemni_trg_posl_2019.pdf .

Pri tem opozarjamo, da metodološko ni pravilno vezati ceno najema kolokacije na pisarno, saj pri kolokaciji ne gre za pisarno, pač pa kvečjemu industrijsko nepremičnino, kjer pa poročilo meni takole: »*Industrijskih in turističnih nepremičnin, ki bi po vsebini tudi sodile med poslovne nepremičnine, v poročilu ne obravnavamo, ker je evidentirano število najemnih poslov zanje premajhno, da bi omogočalo verodostojne statistične analize najemnin.*«. V letu 2020 je cena najema poslovnih prostorov zaradi pandemije Covid-19 upadla. Predlog bomo podali v nadaljevanju pripomb k upoštevniemu trgu 1.

Ob tem bi opozorili tudi na generalno dejstvo, da so podatki analizirani v obeh analizah iz konca leta 2019, kar pomeni, da so danes stari že leto in pol. Nalaganje ukrepov na podlagi skoraj dve leti starih podatkov in to za prihodnjih pet let, ob upoštevanju skoraj desetletje stare (zastarele) zakonodaje ter na pragu korenite reforme pravil, je za izredno dinamičen trg kot so elektronske komunikacije, predolgo in neposredno škodljivo. A1 Slovenija poziva AKOS, da osveži podatke z zadnjimi razpoložljivimi in ponovno posreduje analizo v javno obravnavo.

2) Geografska opredelitev trga

AKOS v točki 6.2. izvede določitev geografske dimenzije trga. Pri pregledu analize ter kasneje zaključkov ugotavljamo določene nedoslednosti oziroma nejasnosti, ki bi lahko bistveno vplivale na rezultate izvedene analize. V Tabeli 18: Deleži pokritosti gospodinjstev z omrežji operaterjev glede na vrsto poselitve, kjer AKOS v analizi infrastrukturne prisotnosti operaterjev v različnih naseljih analizira število različnih operaterjev, ki so v posameznem naselju prisotni z lastnim bakrenim, kablenskimi in optičnim omrežjem navaja, da iz tabele sicer ne izhaja, da imajo vsa gospodinjstva v posameznem naselju možnost dostopa do enakega števila različnih lastnikov infrastrukture pri čemer je upošteval prisotnost operaterja v naselju že v primeru vsaj ene omrežne priključne točke. Kasneje v točki 6.2.6. Metodološka pojasnila – infrastruktura pa AKOS navaja, da je ugotavljal prisotnost infrastrukture z analizo vseh OPT po gospodinjstvih. Gre za bistveno metodološko odstopanje, ki bi lahko bistveno vplivalo na rezultat analize zato predlagamo, da se AKOS do slednjega v odgovorih na komentarje zainteresirane javnosti ustrezno opredeli. Bistvena je namreč razlika v konkurenčnem pritisku operaterja, ki ima lastno infrastrukturo na 65% OPT operaterja s pomembno tržno močjo kot v primeru enega OPT v celotnem naselju.

Ob tem pripominjamo, da so nekatera naselja del večjih območij (vasi, mest) in njihova cenovna deregulacija nima tudi nikakršnega ekonomskega smisla. Segmentacija naselij je preveč podrobna, saj izkrivlja dejansko sliko konkurence na trgu 1.

3) Sklep geografske analize

AKOS v analizi navaja, da je na podlagi geografske analize konkurenčnih pogojev ugotovil, da obstaja 15 naselij s 36.424 gospodinjstvi, kjer se pogoji konkurence znatno razlikujejo od ostalih. Pri tem je uporabil t.i. *modified greenfield approach*. V teh naseljih naj bi Telekom Slovenije izgubil prevladujoč položaj na maloprodajnem trgu, k čemur je prispeval razvoj infrastrukture drugih operaterjev.

Ker je trg 1 na seznamu sedaj le še dveh preostalih upoštevnihi trgov, je očitno njegovo pomembnost za ohranjanje maloprodajne konkurence in odstotno veleprodajne konkurence na tem trgu prepoznala tudi Evropska komisija. Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji je izrednega pomena za razvoj infrastrukturne konkurence zato je potrebna ohranitev regulacije na nacionalnem nivoju ob ohranitvi vseh ukrepov na celotnem ozemlju. Vsakršna regulatorna odstopanja od navedenega bodo delovala izredno škodljivo za razvoj konkurence na maloprodajnem trgu.

Kot izhaja iz izkušenj A1 Slovenije ostali pomembni operaterji elektronskih komunikacij, ki jih navaja AKOS v analizi, ne želijo omogočiti dostopa do lastne infrastrukture. AKOS je seznanjen s spori zaradi zavračanja dostopa do infrastrukture T-2.

Kot se je izkazalo v praksi tudi ni moč računati na dostop do deregulirane oz. cenovno neregulirane kableske kanalizacije operaterja s pomembno tržno močjo. Njegova komercialna ponudba je **znatno višja od predvidene regulirane**. Pri čemer zavlačuje z dopustitvijo dostopa do neregulirane kableske kanalizacije za namen gradnje mobilnega omrežja. S tem zavira razvoj visokozmogljivih fiksnih omrežij in 5G omrežja ostalih operaterjev.

Vse navedeno nedvomno kaže na to, da je vsakršna selektivna regulacija preuranjena in v škodo končnih uporabnikov.

Glede na navedene utemeljitve A1 Slovenija predlaga, da AKOS spremeni zaključke sklepa geografske analize tako, da ugotovi, da ne obstajajo naselja kjer bi se konkurenčni pogoji bistveno razlikovali od pogojev na nivoju države in posledično ne definira pod-trgov ampak nadaljuje z analizo na celotnem nivoju države.

4) Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do komunikacijskih objektov

Do dne priprave teh pojasnil, nismo prejeli dokumenta, ki je omenjen v analizi na strani 129 - št. 3824-31/2020/2 z dne 24.12.2020 . Vsebina dokumenta je vsekakor zanimiva, predvsem bi bilo treba pojasniti ali se v zvezi s problematiko iz mnenja vodi kakršenkoli medoperaterski spor ali inšpekcijski nadzor ter v kateri fazi se nahaja.

Kot smo sicer navedli uvodoma, opažamo precejšnje težave pri dostopu do reguliranega pasivnega omrežja operaterja s pomembno tržno močjo, za gradnjo lastnega omrežja, v vseh primerih, ko iskalec dostopa najema elemente (kot je npr. kableska kanalizacija) za hkratno gradnjo mobilnega omrežja. Dostop do teh elementov omrežja je pravno omejen, tehnični in ekonomski pogoji so povsem različni, operater s pomembno tržno močjo pogojuje zakup z nerazumnimi pogoji, z zavlačevanjem pa A1 Slovenija nastaja zanesljiva nepopravljiva škoda

(že ovrednotena v nekaj stotisoč evrih, kot posledica neupravičenih zamud in pogajanja brez namena sklenitve pogodbe). Ti pogoji s katerimi se omejuje A1 Slovenije so določanje cene (operater s pomembno tržno močjo pričakuje namreč dvakratno plačilo – po pogodbi ter po WLA), uporabne alternative (ki jih operater s pomembno tržno močjo zavrača opredeljeno določiti), služnost in iskanje soglasij (češ da je veliko infrastrukture grajene pred letom 2013 brez ureje služnosti za primere skupne uporabe), vsekakor pa tudi trajanje in ekscesno visoka cena najemnine. Nič ne kaže, da bi bila sklenitev pogodbe na vidiku, pogajanja pa trajajo že malo manj kot eno leto. Operater s pomembno tržno močjo je kljub popolnemu projektu pripravljenemu v skladu s projektnimi pogoji najprej zavrnil projekt, nato pa po urgenci delno potrdil v delu, ki se nanaša na gradnjo povezav med kolokacijami in od kolokacije do bazne postaje kar opredeljuje kot komercialni do kableske kanalizacije po 93. členu ZEKom (simetričen dostop do infrastrukture). Za del omrežja, ki bo namenjen gradnji dostopovnega fiksne omrežja pa izdajo soglasja pogojuje z dopolnitvami, ki nimajo osnove v vzorčni ponudbi WLA. Stališče A1 Slovenije je, da je gradnja celotnega optičnega omrežja v dostopovnem delu (tudi če gre za večfazno gradnjo FttX) predmet reguliranega dostopa. Da je v primeru gradnje konvergentnega omrežja nemogoče ločiti med fiksnim in mobilnim omrežjem, izhaja kar iz WLA, kjer je v eni od verzij opredeljeno »Razvojna rezerva je prostor v cevi, ki je namenjen posodobitvi omrežja ter gradnji novih omrežij skladno z načrti Telekoma Slovenije. Praviloma gre za bodočo vzpostavitev telekomunikacijske infrastrukture za rezidenčne in poslovne uporabnike, dograjevanje hrbteničnih povezav ter gradnjo dodatnih povezav do obstoječih in novih baznih postaj«. Gre torej za jasno diskriminacijo pri tem namenu uporabe iste kableske kanalizacije.

Dodatna problematika s katero se intenzivno srečujemo od leta 2019 dalje, so sicer tudi pogoste na videz nepomembne spremembe vzorčnih ponudb, ki pa so po navadi potrebne, da z njimi operater s pomembno tržno močjo naslavlja zanj neugodna določila. Take pogoste enostranske spremembe, ki se vsiljujejo iskalcu dostopa, zagotovo pomenijo zlorabo prevladujočega položaja pri dostopu do ozkega grla, kar infrastruktura operaterja s pomembno tržno močjo sigurno je. Ne gre spregledati, da so vsa omrežja v Sloveniji, preko katerih se nudi širokopasovni dostop na fiksni lokaciji, grajena z upoštevanjem topologije omrežja operaterja s pomembno tržno močjo. Za njegovo omrežje tako rekoč ni ustrezne alternative (ki bi bila tehnično in tudi komercialno sprejemljiva).

Analiza sprememb Vzorčnih ponudb za veleprodajni dostop na lokalnem nivoju (RUO in WLA):

23.11.2020

- 30. 10. 2020 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe
- 21. 7. 2020 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe
- 6. 7. 2020 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe
- 1. 5. 2020 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe
- 1. 4. 2020 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe
- 2. 12. 2019 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe

6 sprememb vzorčne ponudbe – uveljavljenih – v 3 primerih sprememba najema KK

- 1. 4. 2019 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe

- 1. 3. 2019 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe

2 spremembi – ni bilo spremembe najema KK

- 30. 11. 2018 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe zaradi spremembe cen in spremembe imena Gradbenega zakona.
- 14. 9. 2018 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe za najem kableske kanalizacije
- 1. 6. 2018 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe

3 spremembe – v enem primeru sprememba najema KK

- 30. 3. 2018 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe za najem kableske kanalizacije in IFC povezav za FTTH P2P.
- 4. 2. 2018 na podlagi odločbe AKOS številka 38244-1/2017/29 z dne 5. 12. 2017
- 5. 1. 2018 na podlagi odločbe AKOS številka 38244-1/2017/29 z dne 5. 12. 2017

3 spremembe, od tega 2 na podlagi odločbe AKOS – v enem primeru sprememba najema KK

- 24. 5. 2017 na podlagi odločbe AKOS številka 06103-1/2017/8 z dne 21. 4. 2017

1 sprememba – ni bilo spremembe najema KK

- 1. 9. 2016 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe
- 12. 2. 2016 dopolnitev in sprememba vzorčne ponudbe

2 spremembi – ni bilo spremembe najema KK

Ker pa AKOS pravilno navaja, da ne nasprotuje, da operater uporabi navedeno infrastrukturo tudi z namenom gradnje drugih omrežij, npr. mobilnega, pa v izogib nesporazumom, do katerih bo zanesljivo prišlo, navedeno ne navaja le v obrazložitvi odločbe, pač pa v izreku to jasno opredeli, da operater s pomembno tržno močjo ne zavrne takšne razumne zahteve.

Glede na navedeno A1 Slovenija predlaga, da se v točki 8.1 doda nova 4. točka, ki opredeljuje:

4. Dostop do komunikacijskih objektov, kot je opredeljen v 1. točki, je dolžan operater s pomembno tržno močjo zagotoviti iskalcu dostopa na podlagi razumne zahteve v primeru gradnje drugega omrežja, če je primarni namen gradnja lastnega fiksnega omrežja pri čemer se določen kabel ali del kabla operaterja uporabljajo za gradnjo drugega omrežja npr. mobilnega. Dostop je dolžan omogočiti pod pogoji, kot so opredeljeni s to odločbo. Operater s pomembno tržno močjo lahko iskalcu dostopa za dostop do komunikacijskih objektov določenih v točki 1.a) vzdolž katerih potekajo kabli namenjeni gradnji fiksnega in ostalih omrežij poleg regulirane cene zaračuna zgolj pribitek, ki je razlika med regulirano in tržno ceno. Drugačni pogoji so dovoljeni zgolj, če temeljijo na objektivnih tehničnih razlogih.

Naložitev obveznosti v izreku je nujna, saj glede na pretekle izkušnje operater s pomembno tržno močjo dostopa zanesljivo ne bo omogočil, če obveznost ne da bo eksplicitno naložena v

izreku odločbe. Če pa jo bo že omogočil, bo postavil ekscesne veleprodajne cenovne pogoje, ki ne bodo omogočali ekonomsko vzdržne gradnje.

5) Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Točka 1 b) in d) ter točka 2

Ocenjujemo, da je predlagana obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe v obliki virtualne razvezave lokalnega dostopa (VULA) do bakrenega omrežja in optičnega omrežja v točki 2 korak naprej v smeri omogočanja fleksibilnosti sklepanja dogovorov o optimalnem načinu dostopa do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo glede na specifično topologijo omrežja posameznega iskalca dostopa (vemo, da v Sloveniji vsak od operaterjev izvaja specifični način razvoja lastne mreže in poslovni model) pri čemer prav tako dopušča operaterju s pomembno tržno močjo fleksibilnost pri nadgradnji in razvoju lastnega omrežja. Z določitvijo virtualnega dostopa do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo na način, da ni več omejen zgolj na povezave do končnega uporabnika, ki jih ni mogoče fizično razvezati, ampak je razširjen na vse povezave, je omogočen tudi napredek operaterja iskalca dostopa po investicijski lestvi z izgradnjo lastnega omrežja do lokalnega nivoja oz. do robnega vozlišča operaterja s pomembno tržno močjo (LAR). Dosedanji produkt VULA ni omogočal ustrezne ekonomije obsega, saj je bil zaradi svoje tehnične omejenosti na povezave, ki niso omogočale fizične razvezave ter na nivo prevzema prometa ekonomsko neupravičen.

Prevzem prometa na robnem vozlišču operaterja s pomembno tržno močjo (LAR) kjer se nahaja tudi zadnja aktivna oprema iskalca dostopa in uporaba produkta VULA za operaterja, ki je do sedaj uporabljal osrednji dostop oz. prevzemal promet na regionalnem nivoju, pomeni pomembno alternativo v primeru deregulacije upoštevne trga 3b. Za operaterja s pomembno tržno močjo pa možnost razbremenitve zalednega omrežja zaradi vedno večjih količin prenosa prometa končnih uporabnikov.

Ker pa bo za prehod na nižji nivo prevzema prometa in zagotovitev nacionalnega pokrivanja s produktom VULA potrebno izvesti precejšnje investicije v nove lokacije in njihovo povezavo do jedrnega omrežja operaterja iskalca dostopa, je to potrebno upoštevati pri implementaciji regulacije na trgu 3b in zagotoviti ustrezno prehodno obdobje za uveljavitev deregulacije.

Ob zagotovitvi tehnične ponovljivosti VULA produkta v primerjavi s fizično razvezavo (kar naj AKOS v odločbi tudi eksplicitno zapiše) je potrebno zagotoviti tudi ekonomsko ponovljivost. To pomeni, da operater s pomembno tržno močjo ne sme pri produktu VULA zaračunati dodatnih stroškov, kot jih v primeru fizične razvezave lokalne zanke. Konkretno to pomeni, da lahko zaračuna zgolj kapaciteto kanala glede na tehnologijo (različno za baker in optiko) ne pa tudi dodatnih stroškov transporta prometa do robnega vozlišča operaterja s pomembno tržno močjo (LAR nivoja). Navedeno naj se naloži operaterju s pomembno tržno močjo med cenovnimi ukrepi.

Točka 3. c)

Ker operater s pomembno tržno močjo prevzema odprta širokopasovna omrežja, ki postajajo njegova last ali so v njegovem upravljanju, kar pomeni, da je prehod uporabnikov v primeru ukinitve bakrenega omrežja mogoč, predlagamo, da se dopolni obveznost tako, da se glasi:

c) bo moral v primeru ukinitve bakrenega omrežja operaterju za vsakega posameznega končnega uporabnika ali skupino uporabnikov omogočiti nemoten prehod na enakovredno ali boljše tehnološko rešitev, z izjemo območij, kjer ukinja bakreno omrežje in ga ne nadomešča s svojim lastnim optičnim, če je končnega uporabnika možno priključiti na najmanj tehnološko enakovredno odprto širokopasovno omrežje, pri čemer izjema ne velja, če je operater s pomembno tržno močjo tudi lastnik ali upravitelj tega odprtega širokopasovnega omrežja,

Točka 3. d)

Ker operater s pomembno tržno močjo po lastnih zagotovilih ne izvaja vektoringa, bi bilo treba **točko d) kot povsem nepotrebno izbrisati v celoti**. Ni jasno, zakaj jo AKOS ohranja v regulatorni odločbi.

Točka 3. f)

Navedena obveznost je deloma razumljiva, vendar opozarjamo, da se napovedane ukinitve dogajajo s 6 mesečno napovedjo, na bakrenem omrežju, ki se ukinja, pa se vendarle še ponujajo storitve aktivnim uporabnikom, ki so upravičeni do naročenih storitev, pri čemer to zajema tudi kvaliteto storitev in najmanj odpravo napak. Če obveza pokriva dolžnost vzdrževanja do konkretne ukinitve, v izogib nesoglasjem predlagamo črtanje besede »nameravane«. Lahko pa se doda tudi izjema, da je najem bakrene zanke, ki se ukinja in ne vzdržuje več za operaterja brezplačen – to omrežje je že davno amortizirano, v zadnjih nekaj letih močno preplačano, zato taka odločitev ne bi imela nobenih negativnih posledic za operaterja s pomembno tržno močjo.

Predlagamo, da se obveznost spremeni ter dopolni tako, da se glasi:

f) bo moral redno vzdrževati bakreno omrežje, na katerem so še prisotni operaterji, do ~~nameravane~~ ukinitve posameznih bakrenih zank. S soglasjem operaterja, ki ukinjajoče se bakreno omrežje uporablja, lahko operater s pomembno tržno močjo ukine redno vzdrževanje, pri čemer je uporaba ukinjajočega se bakrenega omrežja odtlej za operaterja brezplačna.

6) Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Ugotavljamo, da AKOS v točki 1 b) brezpogojno zahteva enako obravnavo ne glede na različne okoliščine. Navedena predlagana obveznost je v nasprotju z določili EECC, saj bi njena implementacija onemogočala kakršnekoli sporazume, ki so tam eksplicitno dovoljeni oz. celo spodbujani za gradnjo zelo zmogljivih širokopasovnih omrežij.

Predlagamo, da se besedilo spremeni tako, da glasi:

»pri zagotavljanju storitve lokalnega dostopa drugim operaterjem, s katerimi ima sklenjeno

pogodbo o operaterskem dostopu, zagotavljati enake pogoje v enakih okoliščinah. Ti pogoji ne smejo biti slabši, kot jih Telekom Slovenije zagotavlja sebi in svojim hčerinskim ali partnerskim družbam. Koristi sklenjenih sporazumov, ki jih uporablja za svoje poslovanje, je dolžan prenesti tudi na iskalce dostopa.«

7) Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

Točka 1 in točka 2

Pozdravljamo nižanje cene mesečnega zakupa za povsem razvezan dostop do bakrene zanke, sodostop do bakrene krajevne zanke, kot tudi ceni mesečnega zakupa za storitve dostopa do veleprodajne fizične infrastrukture.

Storitev povsem razvezanega dostopa do bakrene zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke

Menimo, da bi bilo ceni mesečnega zakupa za povsem razvezan dostop do bakrene zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke, potrebno znižati še dodatno, saj ju le principi regulatornega računovodstva umetno ohranjajo na še vedno tako visokem nivoju. Najbrž večkrat amortizirano in slabo vzdrževano omrežje bi se moralo odražati v pošteni ceni mesečnega najema, ne pa omogočati profitov v škodo uporabnikov. Predvidevamo, da AKOS cene mesečnega najema ne bo znižal, je pa to naš predlog.

Na tem mestu se postavlja ključno vprašanje AKOS in sicer, s kakšnim namenom je dopuščal ekscesno zaračunavanje bakrenega omrežja s preteklo regulatorno odločbo? V kolikor je razlog spodbujanje gradnje optičnih omrežij se postavlja naslednje vprašanje zakaj AKOS sedaj to optično omrežja deregulira na trgu 3b. Z deregulacijo trga 3b, pri čemer ni zagotovil ustreznega prehodnega obdobja prehoda iz 3b na VULA produkt na trgu 1 (pri čemer je jasno, da je novozgrajeno optično omrežje v GPON tehnologiji in ne omogoča razvezave), je operaterju s pomembno tržno močjo omogočil konkurenčno prednost ter nedovoljeno premoženjsko korist. Operater s pomembno tržno močjo bo z deregulacijo brez obveznosti zagotovitve prehoda na drug ekvivalenten produkt postal na pomembnem delu ozemlja Slovenije monopolist na lastnem omrežju.

Pojasnilo je izredno pomembno za določitev odgovornosti in ovrednotenje morebitne zlorabe ter povzročitve škode.

Dostop do fizične infrastrukture

Nadalje nas zanimajo tudi razlogi, ki so vodili v tako bistveno znižanje cene mesečne zakupnine dostopa do kabelske kanalizacije? Kaj se je od leta 2017 spremenilo, da narekuje potrebo po znižanju cene? Predlagamo, da AKOS to pojasni v odgovorih na prejete pripombe.

V A1 Slovenija sicer pozdravljamo takšno nameravano odločitev, ki je potrebna kot podpora gradnji optičnih omrežij. Upamo, da bo temu sledila tudi odločitev operaterja s pomembno tržno močjo, da zniža ceno najema dostopovnega t.i. komercialnega dostopa do kabelske kanalizacije, če pa ne, pa naj bo nameravana odločitev AKOS vodilo pri morebitnem

interventnem odločanju v sporu glede zavračanja najema fizične infrastrukture s postavljanjem nerazumnih pogojev.

Točka 3

Kot smo uvodoma navedli, izražamo upanje, da bo AKOS s poenostavitvijo opredelitve vodilnih produktov, sposoben ažurnega nadzora.

Kot je mogoče razbrati na spletni strani AKOS, do sedaj AKOS ni zaključil uspešno nobenega postopka nadzora zaradi kršitev ekonomske ponovljivosti, pri čemer smo podali kar nekaj prijav v letu 2020 tudi v družbi A1 Slovenija (dosledne zlorabe so pripomogle k poslabšanju konkurenčnega položaja A1 Slovenija in posledičnega nastanka nepopravljive škode, ki je ovrednotena). Dogajanje v obdobju 2018 do danes kaže na očitne zlorabe prevladujočega položaja, s katerimi bi se moral ukvarjati AVK, zato nas čudi, da na analizi organ ni imel pripomb – je bil z njimi seznanjen?

V zvezi s tem nas zanima ali ga je AKOS sploh seznanil z učinki regulacije 2017 ter aktualno problematiko, kar gotovo kaže na obstoj problematike in potrebe po dosledni regulaciji še v bodoče? Menimo, da bi se moral AVK aktivno seznaniti s problematiko, ki je AKOS pač ni uspešno naslavljal v okviru *ex ante* regulacije oz. *ex post* nadzora nad njo.

Prav tako predlagamo, da AKOS pojasni ali še potekajo kakšni nadzori zaradi katerekoli kršitve regulatornih odločb ter kaj bo njihova usoda, če do izdaje novih regulatornih odločb ne bodo zaključeni?

Točka 5

Kot smo uvodoma navedli, se ne strinjamo s povišanjem najemnine za kvadratni meter kolokacije, saj le-ta ni upravičena in ne temelji na pravilni metodologiji.

AKOS je za izhodišče vzel poročilo GURS za leto 2019, medtem ko vse ostale odločitve temelji na podatkih 2020, pri čemer so podatki 2019 neuporabni prav zaradi leta 2020 in dogajanja v preteklem letu povezana z epidemijo – to je imelo neposreden vpliv tudi na trg trgovanja s poslovnimi nepremičninami.

Ugotavljamo, da je AKOS pri preračunu upošteva povprečno ceno najema za pisarno, kar pa kolokacije zagotovo niso. Posledično tudi ni primerno, da se za določanje najemnine uporabijo povprečne vrednosti za najem pisarn, ki jih je izdelal GURS in to celo, da se uporabijo pač edini podatki, ki so na voljo, pa čeprav stari. V primeru najema kolokacij gre za najem prostora, ki je kvečjemu kvalificiran kot industrijski prostor, ki še zdaleč ni primeren za pisarno.

Na spletu smo našli naslednje podatke – analizo je izdelalo podjetje RE/MAX Commercial, ki se oglašuje kot del najuspešnejše svetovne mreže za posredovanje nepremičnin in vodilno na področju poslovnih nepremičnin:

INDUSTRIJSKI PROSTORI

NAJEM	Ljubljana			Maribor					
	2018	2019	2020	2018	2019	2020			
EVIDENTIRANI POSLI									
Povprečna najemnina	€/m2/mes	5,2	4,4	4,9	⇒	1,9	3,2	2,4	⇒
Število najemnih poslov	število	74	71	68		64	42	32	
Skupna površina najemnih poslov	m2	25.000	36.000	43.000	↑	81.000	47.000	29.000	↓
PONUDBA									
Povprečna oglaševana najemnina	€/m2/mes	5,5	5,5	5,2	⇒	3,4	4,0	4,6	↑
Število oglasov	število	84	99	125		15	12	8	
Povprečna oglaševana površina	m2	84.000	111.000	105.000	⇒	14.000	8.000	6.000	⇒

Vir: spletna stran, zajem 15.6.2021, dostopno na naslovu:

<http://www.remaxcommercial.si/tr%C5%BEne-raziskave/13-poro%C4%8Dila/159-porocilo-o-slovenskem-trgu-poslovnih-nepremicnin-2020.html>

Kot izhaja, se cene najema v 2020 rahlo višajo v Ljubljani in padajo v Mariboru, ostajajo pa na primerljivih ravneh s preteklimi obdobji – torej ni viden trend naraščanja in sigurno ne 14% rast, kot jo predlaga AKOS.

Predlagamo, da se, v izogib nedovoljeni protekciji operaterja s pomembno tržno močjo ter poslabšanju položaja operaterjev, ohrani ceno mesečne najemnine na sedanji vrednosti 7,75 EUR.

Komentarji k analizi upoštevnega trga 3b

1) Deregulacija pod trga A (340 naselij)

A1 Slovenija ostro nasprotuje deregulaciji znatnega dela priključkov, saj AKOS s tem povzroča popolno regulatorno nepredvidljivost in nejasno obravnavanje operaterja, ki svoj poslovni model temelji na dostopu preko omrežja operaterja s pomembno tržno močjo.

S predlagano deregulacijo, pri čemer ni zagotovljen ustrezen prehodni rok, v katerem bi operaterji lahko svoje končne uporabnike prenesli na ustrezen veleprodajni produkt VULA na trgu 1, so ogrožene koristi skoraj 70.000 uporabnikov A1 Slovenije. V kolikor bo operater s pomembno tržno močjo odpovedal dostop na dereguliranem delu ozemlja bodo ti uporabniki ostali brez storitev, saj jim jih A1 Slovenije objektivno ne bo več v stanju zagotavljati. **AKOS bi moral izvesti analizo učinkov deregulacije za vse operaterje, ki uporabljamo veleprodajni dostop trga 3b ter do prehoda na alternativni produkt, zagotoviti, da se ne bi umaknila regulacija upoštevnega trga 3a (najmanj obveznost operaterskega dostopa ter EoI).** Kot smo pojasnili v okviru pripomb k upoštevneemu trgu 1, ni jasno kaj je virtualna razvezava krajevne zanke.

Enako kot je bilo nazorno prikazano pri lastni analizi predlagane cenovne deregulacije, je AKOS sicer na videz izvedel zelo podrobne analize različnih vidikov konkurence na nivoju občin in naselij, vendar na povsem pavšalnih predpostavkah (prisotnost operaterja v naselju,

če ima en OPT!). Prav tako A1 Slovenija ocenjuje, da »*modified greenfield approach*«¹ ni primeren način za ugotavljanja stanja konkurence, saj popači prikaz konkurenčnega stanja z izločitvijo priključkov, ki temeljijo na konkretnem načinu dostopa ob tem pa ne oceni vpliva »izbrisa« operaterja, ki koristi določen način dostopa iz trga. AKOS posledično tudi ni ocenil vpliva deregulacije na poslovanje operaterjev, ki nudenje storitev na maloprodajnem trgu temeljijo na dostopu na trgu 3b. Z implementacijo deregulacije na tem principu brez zagotovitve ustrezne alternative bo A1 Slovenije nastajala nepopravljiva škoda, ki lahko v najbolj črnem scenariju celo pomeni njegov izstop iz fiksnega trga.

Predlagana deregulacija je povsem preuranjena, saj v nacionalno zakonodajo še vedno ni implementiran EECC, ki bo omogočal sporazume »v zameno« za deregulacijo. AKOS pa predlaga deregulacijo brez ustrezne zaščite za investicije operaterjev, ki so svojo topologijo omrežja in vse aktivnosti prilagodili omrežju operaterja s pomembno tržno močjo ter za končne uporabnike, ki jim bo odvzel možnost dejanske izbire na maloprodaji.

Predlagan ukrep AKOS je povsem nepremišljen in v posledici škodljiv za trg. Poleg tega pa ne gre zanemariti, da so operaterji, ki so dostopali do fiksnega omrežja operaterja s pomembno tržno močjo z ekscesno ceno dostopa do bakrenih priključkov, ki jo je določil AKOS (ne izračunal) posredno financirali izgradnjo optičnega omrežja operaterja s pomembno tržno močjo. AKOS pa jim sedaj jemlje pravico njegove uporabe, s čimer tem operaterjem povzroča neposredno škodo.

A1 Slovenije glede na navedeno predlaga AKOS, da analizo umakne iz javnega posvetovanja ter ponovno izvede ustrezno kvantitativno analizo podatkov ter analizo učinka predlagane regulacije pred njeno implementacijo.

2) Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

4. točka: Obstoječa problematika povezana z zaračunavanjem stroška prometa

Kot smo že opozorili v pobudi za nadzor, ki smo jo podali v mesecu maju 2020 in glede katere nismo prejeli podatka ali in kako je AKOS obravnaval pobudo, bi bilo treba nasloviti obstoječo problematiko povezano z zakupom bitega toka, kjer le-ta še ostaja reguliran. AKOS sicer namesto naslavljanja pereče problematike vezane na zakup bitnega toka, objavi namero, da bo dereguliral 50% vseh priključkov.

Glavna problematika, ki bil morala biti regulatorno naslovljena, je povezana z višanjem stroška kapacitete širokopasovne povezave (hitrosti), kar ni z ničimer stroškovno utemeljeno in efektivno preprečuje alternativnim operaterjem ponujanje višjih hitrosti. Ta anomalija je izrednega pomena zaradi transformacije baze naročnikov.

Prav tako so ekscesne cene podatkovnega prometa, ki se neupravičeno dodatno zaračunava poleg kapacitete širokopasovne povezave, kar dodatno onemogoča operaterja, ki dostopa do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo pri oblikovanju konkurenčne maloprodaje ponudbe. Zato je sedaj veljavna ponudba VULA ekonomsko nezanimiva za iskalca dostopa -

¹ Če so v osnovi maloprodajni trgi v skladu s t.i. »*modified greenfield approach*« pristopom, na podlagi katerega se ugotavlja stanje konkurence v smislu ne-obstoja regulacije, potencialno konkurenčni, nacionalni regulativni organ sklene, da urejanje na veleprodajni ravni ni več potrebno.

ne samo, ker je namensko omejena, pač pa ne pomeni drugega kot obliko bitnega toka, kar pomeni, da ni substitut fizične razveze zanke (je zgolj cenejša v primerjavi z regionalnim dostopom preko bitnega toka, saj vključuje manj transportnega omrežja).

Dvojno zaračunavanje je vidno v ceniku operaterja s pomembno tržno močjo. Veleprodajna cena mesečnega zakupa ADSL ima enotno osnovno ceno, pri VDSL pa je opazen strm porast cene, ki narašča s pasovno širino, kar pomeni da že odraža vključeno kapaciteto. Ta je nato obračunana še enkrat s podatkovnim prometom!

Izjemno visoka je tudi cena mesečnega zakupa širokopasovnega dostopa VDSL, ki v primerjavi z drugimi oblikami dostopa ni stroškovno upravičena.

Poenostavljeno – operater s pomembno tržno močjo že od leta 2017 neupravičeno zaračunava kapacitete širokopasovne povezave in še podatkovni promet, kar pomeni neupravičene prihodke, ki so določljivi brez večjih težav, s čimer je AKOS seznanjen.

Predlagamo, da se 2. alineja 4. točke ustrezno dopolni, tako da se glasi:

- **Kapacitete za storitve dostopa z bitnim tokom, ki jih je preko tega dostopa možno zagotoviti na povezanem maloprodajnem trgu (internet, IP telefonija (VoIP), IP televizija (IPTV) in druge storitve), če niso vključene v ceno mesečne zakupnine po 1. ter 2. točki.**

Potekajoči postopki nadzora v luči novih regulatornih odločb

Ponovno bi izpostavili da se AKOS v analizah ne dotakne vprašanja konkretnih vloženih pobud za nadzor zaradi kršitev veljavnih regulatornih odločb, kar bi pravzaprav moral biti nujen del analiz, sploh ker je *ex ante* regulacija usmerjena v predvidevanje anomalij in njihovo ustrezno naslavljanje (da do njih ne bi prihajalo oz. bi jih bilo močno sanirati in sankcionirati). Namesto tega, analizi na nekaj mestih bežno omenjata, da bi izostanek regulacije lahko privedel do kršitev ter zlorab prevladujočega položaja s strani operaterja s pomembno tržno močjo. Najmanj kar je, bi moral biti s tem seznanjen AVK.

Predlagamo, da se AKOS do tega očitka ustrezno opredeli v odgovorih na prejete pripombe ter navede katere postopke nadzora je vodil oz. še vodi - to ne more predstavljati zaupne informacije.

Skupni komentarji k analizama upoštevni trgov 1 in 3b

---

1) Splošno

AKOS objavlja analizi upoštevni trgov 1 (sedanji trg 3a) in 3b v času, ko je v postopku sprejema novi ZEKom-2, ki bo v nacionalno zakonodajo implementiral EECC. Implementacija bi morala biti zaključena decembra 2020. EECC določa, da morajo nacionalni regulatorni organi analize upoštevni trgov izvesti najkasneje v roku pet let, z možnostjo podaljšanja roka

v izjemnih utemeljenih okoliščinah. To določilo je povzeto v predlogu novega ZEKom-2. Dodatni poudarjamo, da EECC vpeljuje dodatne veleprodajne ukrepe, ki bi bili glede na posledice gotovo interesantni tudi na nacionalnem trgu. AKOS je izdal odločbi o določitvi operaterja s pomembno tržno močjo na obeh upoštevanih trgih decembra 2017. Rok (3) tri leta od preteklih analiz je tako že potekel. Rok (5) pet let po EECC pa bo potekel šele decembra 2022. Poleg tega trenutno še ni sprejetih vseh povezanih dokumentov EK, ki bodo podlaga, za ustrezno implementacijo EECC v prakso. AKOS v sedanjih analizah tako uporablja zmes starih in novih pravil, ki so si mestoma nasprotujoča nedvomno pa to ustvarja dodaten dvom v ustreznost predlagane regulacije.

Na podlagi navedenega A1 Slovenija AKOS poziva, da prouči vse prejete pripombe zainteresiranih operaterjev, izvede ustrezne analize in presodi vpliv ukrepov na obstoječa pravna razmerja operaterjev z operaterjem s pomembno tržno močjo, ki se tičejo veleprodajnega najema po WLA in WCA, počaka na sprejem ZEKom-2 ter vseh dokumentov EK, ki so povezani z naložitvijo obveznosti na podlagi predmetnih analiz ter nato analizi ustrezno revidira upošteva takrat aktualne podatke ter izvede še en krog javnega posvetovanja pred izdajo odločb operaterju s pomembno tržno močjo.

Zgolj v tem primeru bodo analize zakonsko nesporne in naloženi ukrepi legitimni.

V vsakem primeru lahko AKOS skladno z drugim odstavkom 100. člena ZEKom-1, izjemoma podaljša za največ tri leta, če agencija Evropski komisiji priglasi predlagano podaljšanje z obrazložitvijo in če Evropska komisija v enem mesecu od prejetja obvestila o podaljšanju temu ne nasprotuje. Na pragu ZEKom-2 ter prej omenjeni dokumentov EK, ob upoštevanju, da je v veljavi regulacija, menimo, da EK ne bi nasprotovala izvedbi novega regulatornega cikla čez eno leto.

Vendar pa iz previdnosti dodajamo predlog, da v primeru, da AKOS nadaljuje z analizama in sprejemom odločb, zagotovi prehodni rok najmanj dveh (2) let, v katerem mora biti v veljavi najmanj obstoječa regulacija.

2) Dolgoročni zakupi

Pripombe se nanašajo na:

Trg 1: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 2

Trg 3b: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 2

AKOS najprej ugotavlja, da obstaja potreba po predhodni regulaciji za zagotovitev učinkovite konkurence na dolgi rok, potem pa operaterja s pomembno tržno močjo omejuje pri ponujanju popustov za dolgoročne zakupe kapacitet in s tem zavira cenovno učinkovito razporeditev naložbenih tveganj ter investiranje v omrežje operaterja s pomembno tržno močjo. S tem torej omejuje učinkovito konkurenco na dolgi rok in popolnoma spregleda namen Priporočila NGA iz leta 2010, na katerega se sama sklicuje.

Priporočilo Komisije daje nacionalnim regulativnim organom navodilo, naj sprejmejo alternativne strukture veleprodajnih cen, namesto preproste rešitve „ena velikost za vse“. Različne cene bi odražale razliko v tveganju, ki ga nosi iskalec dostopa. To bi omrežnim

operaterjem in iskalcem dostopa omogočilo, da si delijo tveganje uvedbe omrežja: iskalec dostopa, ki se je bil pripravljen dolgoročno zakupiti določene zmogljivosti, bi lahko bil nagrajen z nižjo ceno dostopa v primerjavi s ceno po posamezni povezavi (*»pay as you go«*), ki bi kompenzirala ustrezno tveganje, ki je preneseno na iskalca dostopa. Tovrstna prilagodljivost v sistemu reguliranih veleprodajnih cen dostopa je smiselna, nenazadnje tudi zato, ker podobni sporazumi obstajajo tudi na konkurenčnih trgih.²

AKOS očitno meni, da je potrebno to možnost omejiti in se v odsotnosti jasnih navodil s strani Komisije zateka k togim omejitvam brez posebne utemeljitve.

Glede na to da Komisija ni natančno opredelila kolikšna razlika v različnem modelu cen bi bila dopustna in v kolikšni meri so različne veleprodajne cene dostopa dejansko nediskriminatorne, so svetovalni eksperti DotEcon regulatorjem dali nekaj koristnih predlogov, kaj je treba pri ocenjevanju upoštevati:

Prvič, kakršen koli popust na regulirano ceno dostopa po povezavi (ki bi moral vključevati ustrezno premijo za tveganje) mora biti povezan z naložbeno zavezo omrežnega operaterja in zavezo iskalca dostopa, da bo zakupil določeno količino v določenem časovnem obdobju.

Drugič, takšni sporazumi ne smejo biti izključni.

Tretjič, dolgoročni sporazum o dostopu, sklenjen prej kot kasnejši sporazum za enake količine, bi moral imeti po vsej verjetnosti nižjo (ali vsaj ne višjo) višjo ceno dostopa, saj je povečano povpraševanje kasneje bolj predvidljivo.

Četrto, večje je število veleprodajnih linij, ki se ga operater-iskalec dostopa zaveže zakupiti, večje je tveganje, ki ga omrežni operater prenaša na iskalca dostopa, zato je nižja upravičena nediskriminatorna cena dostopa.

Petič, dlje kot traja sporazum, več tveganja se prenaša na iskalca dostopa in s tem bi morala biti nižja cena dostopa.

Šestič, operater s pomembno tržno močjo na upoštevem trgu ne bi smel lastni maloprodajni enoti ponujati nižjih cen dostopa na podlagi domnevne zaveze glede količin ali prenosa tveganja. Vertikalno integrirani operater ne more deliti tveganja sam s seboj s prenosom tveganja iz omrežnega podjetja na maloprodajni del, saj je celotna stopnja tveganja, ki ga nosi podjetje, enaka. Prenos tveganja z omrežnega podjetja na maloprodajni del namreč ne bi imel bistvenega vpliva na maloprodajno ceno, saj bi večje tveganje, ki bi ga prevzela maloprodajna enota, spremljale višje zahtevane marže za maloprodajni del.

AKOS v analizah nerodno zapiše, da cena za dolgoročen zakup ne sme biti nižja od objavljenih v vzorčni ponudbi, morala pa bi zapisati, da je lahko nižja, vendar sorazmerno s prevzetim tveganjem. Ni nobene logike v omejevanju na *»zakupa posameznih omrežnih zmogljivosti«* in *»za najmanj 5 let«*. Pač daljše ko je obdobje, večje je tveganje in višja premija tj. nižja je lahko

---

² Povzeto po Objavi izvedenskega svetovalnega podjetja DotEcon iz leta 2011: What next? The European Commission Recommendation on regulation of Next Generation Access leaves plenty of uncertainty, dostopno na: https://www.dotecon.com/publications/what-next-the-european-commission-recommendation-on-regulation-of-next-generation-access-leaves-plenty-of-uncertainty/#footnote_1_4202

nediskriminatorna cena in obratno. Večja ko je količina zakupljenih zmogljivosti, večje je tveganje in nižja je lahko nediskriminatorna cena in obratno. Glede na navedene upoštevne parametre za določitev tveganosti, je prav tako nesmiselno popust omejiti »največ do višine pribitka za tveganje za vlaganja v NGA omrežja pri izračunu stroškov kapitala (WACC) sredstev po tekoči vrednosti za predmetno leto.«

Omejitev na popust v odstotku na »zakup posameznih omrežnih zmogljivosti« sicer ceno naredi preglednejšo in določnejšo, vendar popolnoma poruši mehanizem zakupa kapacitet po sistemu »polno za prazno«, torej vnaprejšnji zakup še ne opredeljenih kapacitet. Ravno to namreč omogoča transformacijo naročniške baze na sodobnejše omrežje in višje hitrosti.

Pri polni izkoriščenosti vseh enot mesečnih zakupnin bo cena na enoto najnižja. Vendar je pomembno tudi to, da pri slabi izkoriščenosti zakupljenih kapacitet cena na enoto narašča in lahko na enoto tudi bistveno preseže ceno iz vzorčne ponudbe. Cena na enoto je torej v celoti odvisna od tega, kako uspešen bo operater pri prodaji enot fiksnega dostopa do širokopasovnega interneta na maloprodajnem trgu. Ustrezna lestvica popustov torej ni namenjena temu, da bi »večjim« operaterjem zagotavljala nesorazmerno večje ugodnosti pri realiziranem večjem zakupu enot širokopasovnega dostopa, ampak nagrajuje večje finančno tveganje ob slabših rezultatih na maloprodajnem trgu, kot ga nosijo operaterji, ki kapacitete operatorskega dostopa zakupujejo po vzorčni ponudbi po sistemu »pay-as-you-go« (*sprotni zakup po posamezni povezavi*).

Enako obravnavo subjektov je mogoče doseči tudi v okolju, kjer so subjekti pomembno različni – npr. v velikosti povpraševanja. To je možno doseči z lestvicami popustov. Za diskriminacijo gre, če operater s pomembno tržno močjo s cenovno politiko operatorskega dostopa zagotavlja prednosti posameznim operaterjem nasproti ostalim operaterjem. Za prednost se šteje vsaka posredna neposredna ugodnejša obravnava pri ceni zakupa kapacitet operatorskega dostopa.³ Diskriminatorno je zagotavljanje prednosti, kadar stroškovno primerljive storitve operater s pomembno tržno močjo ponuja za različno ceno oz. kadar stroškovno različne storitve ponuja po enaki ceni.⁴ Vedno pa je potrebno pri različnih oblikah popustov presojati oziroma vzeti v ozir njihove dejanske in potencialne učinke na konkurenco. Te je BNetzA posebej skrbno presojala prav v primerih vnaprejšnjega zakupa kapacitet operatorskega dostopa. Gre za ti. »*Kontingent-Modell*«, ki je po vsebini primerljiv z modelom dolgoročnega zakupa, kot ga poznamo v Sloveniji. V Nemčiji je BNetzA namreč presojala primer, ko je operater s pomembno tržno močjo kot alternativo vzorčni ponudbi ponujal ugodnejše cene na enoto pri dolgoročnem vnaprejšnjem zakupu kapacitet operatorskega dostopa. Iz aktualne prakse BNetzA izhaja, da je z vidika obveznosti enakega obravnavanja bistveno, da cenovna politika operaterja s pomembno tržno močjo vsakemu učinkovitemu podjetju omogoča plačati enako učinkovito ceno na enoto zakupa, kot jo plačujejo tudi druga manjša ali večja, regionalno ali zvezno delujoča podjetja.⁵ To je namreč eden od pogojev, pod katerim je BNetzA t.i. *Kontingent-Modell* dovolila kot alternativo vzorčni ponudbi. Po našem mnenju so manjše količine povpraševanja povezane z manjšo negotovostjo glede uspeha

³ Prim. K. H. Neumann v M. Geppert et al.: Beck'scher TKG-Kommentar, 4. Auflage, C.H. Beck, München, 2013, § 28, robna številka 77.

⁴ Glej odločitev nemškega regulatorja BNetzA, Sklep z dne 22. 5. 2006, opr. št. BK 3-06/003, str. 18.

⁵ BNetzA, Sklep v zadevi BK 3b-12/001, točka 2.3, ki se v originalu glasi: »Darüber hinaus liegt auch kein Verstoß gegen das Diskriminierungsverbot des § 28 Abs. 1 S. 2 Nr. 3 TKG vor. Nach den vorgenommenen Änderungen wird es nach derzeitiger Einschätzung der Beschlusskammer jedem effizienten Unternehmen möglich sein, im Ergebnis den gleichen effektiven Preis pro Leistung (bzw. entsprechendem Wertschöpfungsanteil) zu bezahlen, den auch sonstige kleinere oder größere bzw. regional oder bundesweit agierende Unternehmen leisten müssen bzw. den die Betroffene Ihrem Retailarm in Rechnung stellt.«

prodaje in manjšim prispevkom k investicijski predvidljivosti, zato je tudi popust upravičeno lahko nižji.

Ni logična niti nujna enakost popusta za vse veleprodajne storitve na obeh vertikalno povezanih veleprodajnih trgih ne glede na to, da so v zakup zajete različne količine storitev. Npr. pri razvezavi krajevne zanke operater uporablja svoje povezave od koncentracijskih točk jedrnega omrežja do lokalne točke prevzema v kolokaciji, pri bitnem toku pa se operater zaveže zakupiti tudi preostale kapacitete med kolokacijo in regijskim vozliščem, ki operaterju s pomembno tržno močjo omogočijo investicijo v zmogljivejše prenosne porte na teh relacijah. Ker gre torej za različne storitve, ki so povrh vsega celo nezamenljive in so s strani AKOS uvrščene na različne upoštevne trge, med neenakimi uporabniki teh storitev ni mogoče zahtevati enake obravnave. Povedano drugače, različnih popustov na trgu 3a in 3b ni mogoče obravnavati kot nedopustno diskriminacijo.

Dalje ni razloga, da bi dolgoročni zakup lahko zajemal samo veleprodajne storitve, ki se zagotavljajo preko optičnega omrežja do končnega uporabnika (FTTH), saj so kot NGN opredeljene tudi druge oblike povezav (zlasti GPON in določene posodobljene oblike dostopa prek bakrenega omrežja) in vse prispevajo k boljši uvrstitvi na DESI kazalnikih.

Za takšne zahteve in omejitve torej ni nobene pravne podlage niti ekonomske logike. Predvsem ni mogoče mimo dejstva, da tovrstni dolgoročni zakupi že obstajajo na analiziranem trgu in ustvarjajo točno tiste zelene učinke, ki jih naj bi AKOS zasledoval – tj. omogočiti hitrejši razvoj omrežij in znižati maloprodajne cene širokopasovnega dostopa glede na povprečje v EU.⁶ AKOS z omejitvami, ki jih navaja v analizah, pravzaprav poskuša za nazaj prepovedati nekaj, česar v odsotnosti jasno ugotovljene diskriminacije sploh ne bi smel regulirati. Nasprotno, AKOS bi moral ob upoštevanju priporočila NGA iz leta 2010 v luči spodbud za gradnjo NGA omrežij dolgoročne zakupe spodbujati ravno ob zgledu obstoječih tovrstnih ponudb.

S tem v zvezi naj AKOS zagotovi enako obravnavo in transparentnost. Omejevanje načinov za dajanje dostopa ne sodi v regulatorno odločbo, saj naj bi bila ta namenjena ravno omogočanju čim enostavnejše rabe reguliranega omrežja. Pogoji kot so predvideni v analizi pomenijo oviro za utilizacijo omrežja in razvoj konkurence.

Po podrobni proučitvi obeh analiz torej ugotavljamo, da AKOS nerazumno tesno povezuje upoštevna trga 1 in 3b, pri čemer namerava upoštevni trg 3b v pomembnem delu države povsem deregulirati.

Glede na povsem spremenjen trend regulacije vpeljan s sprejemom EECC, ki žal še vedno ni implementiran v nacionalno zakonodajo in sprejetjem priporočila z navedbo upoštevni trgov, na katerem ostaja od obeh zgolj trg 1 s predlaganimi regulatornimi ukrepi enakega obravnavanja poglavja 8.3 v točki 2 a) deluje povsem v nasprotju EECC. Z navedenimi obveznostmi po AKOS povsem onemogočil kakršenkoli sporazume operaterjev iskalcev dostopa in operaterja s pomembno tržno močjo, ki bi bili pripravljene sklepati sporazume s katerimi bi prevzeli določen del tveganja investicij v visokozmogljiva širokopasovna omrežja. Sprejemanje rizika s popustom 1,5% odstotka, kolikor je AKOS v zadnjem izračunu WACC

---

⁶ Glej ugotovitve AKOS o poveztivosti (točka 2.2. Analize učinkov regulacije trga 3a in 3b)

ovrednotil *premium risk* na dolgoročni zakup je povsem nerazumno in nima nobene strokovne osnove. Kaj je ustrezen *premium risk* ni enotnega stališča med EU regulatorji, kar je bilo jasno iz predstavitve svetovalcev EK, ki pripravljajo predlog spremembe *Access Recommendation*. S takšnim predlogom regulacije bo AKOS povsem zavrl razvoj slovenskega trga elektronskih komunikacij in ogrozil prihodnje poslovanje operaterja, ki kot vložek za svojo maloprodajno ponudbo uporablja dostop do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo na trgu 3b.

AKOS se sklicuje na dve priporočili, ki sta bili sprejeti na podlagi neveljavnega EU regulatornega okvira in sta v postopku revizije. Nedvoumno je bilo ugotovljeno, da nista več v skladu z novim EECC in zato bosta spremenjeni na način, da bosta spodbujali gradnjo visokozmogljivih širokopasovnih omrežij.

Poleg tega je tudi interpretacija Priloge 1 Priporočila o reguliranem dostopu do NGA omrežij povsem zgrešena. Prilagojena je enemu slovenskemu operaterju iskalcu dostopa in nima nobene resne ekonomske strokovne podlage.

AKOS s predlagano regulacijo:

- Na eni strani deregulira skoraj polovico priključkov na trgu 3b,
- Omejuje sklepanje kakršnihkoli sporazumov za količinski zakup s prevzemom tveganja,
- Eksplicitno izključuje dolgoročne zakupe bakra tudi ob modelu, ki spodbuja gradnjo optike pri čemer je jasno da ima operater, ki zakupuje bakrene povezave interes prehoda na optiko takoj, ko bo ta zgrajena,
- Ne zagotavlja prehodnega obdobja za prehod iz trga 3b na trg 1 (VULA ali gradnja lastnega omrežja),
- Ne zagotavlja regulatorne predvidljivosti in preprečuje zlorabe prevladujočega položaja s cenovnim iztiskanjem.

A1 Slovenije zato poziva AKOS, da točko 2 v obeh analizah celoti izbriše.

3) Roki (izredne okoliščine)

Pripombe se nanašajo na:

Trg 1: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 6, c), d)

Trg 3b: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 6, c), d)

Roki za izvedbo naročila so ustrezno opredeljeni, glede na neverjetne organizacijske težave s katerimi se še vedno sooča operater s pomembno tržno močjo, ni smiselno predlagati njihovega skrajšanja.

Problematika se strne na ugotovitev, da so za naročilo po pridobitvi pozitivnega odgovora na poizvedbo, na voljo termini, ki pomenijo oddajo naročila ter priklop v 15 oz. 20 ali celo več delovnih dnevih (namesto v 8 delovnih dnevih od naročila). Zaradi ukrepov optimizacije na strani A1 Slovenija, končni uporabnik ni priključen s takim zamikom po sklenitvi naročniškega razmerja – izbiramo prve termine, ki so nam na voljo, pogodbeno sodelujemo s partnerji, ki za nas vršijo priklope, okrepili smo terensko ekipo, celo operaterju s pomembno tržno močjo smo predlagali, da izvedemo namesto njih nekatera opravila povezana s priklopom (npr. montaža ONT). Problem, ki ga imamo že od začetka nove regulacije, na katerega intenzivno

opozarjamo, je posledica pomanjkanja terminov, morda je razlog za to neoptimalno planiranje delovanja njegovih terenskih ekip, pomanjkanje zaposlenih, neizkoriščanje pogodbenega sodelovanja z zunanjimi... Karkoli že je, se nam ne zdi sprejemljivo, da posledice nosijo končni uporabniki.

Vendar pa je treba vendarle nujno **omejiti podaljšanja rokov za izvedbo naročila, ko za to ne obstajajo utemeljeni razlogi**, ki so lahko le dejanske razmere, izven neposrednega nadzora operaterja s pomembno tržno močjo. Roki v regulatorni odločbi, so namreč maksimalni roki. Zaradi težav s poznimi priklopi s katerimi se soočamo že vrsto let, s katerimi je seznanjen tudi AKOS, saj na to problematiko aktivno opozarjamo, a je njeno urejanje prepuščeno operaterjem, so naši uporabniki le izjemno redko priklopljeni v reguliranih rokih. Razlog za to je sklicevanje na izredne okoliščine, za katere ugotavljamo, da na najbolj gosto poseljenih območjih trajajo neprestano celo leto.

Regulatorna opredelitev je po našem razumevanju pravilna, pač pa je delno problematičen prenos v vsakokrat veljavno vzorčno ponudbo (WLA ali WCA – enaka ureditev). Opredelitev izrednih okoliščin je npr. korektna v 3., 4. in 5. alineji drugega odstavka točke 5.3 WCA, s tem, da pri višji sili po našem mnenju ne pridejo v poštev naravni pojavi, ki so stalnica že zadnji dve desetletji, oziroma zadnjih 5 let, kolikor je veljavna regulacija (recimo nevihte), vse ostalo pa pomeni neutemeljen odmik od izvedbe priklopov v opredeljenih rokih (8/15/30 delovnih dni) za kar ocenjeno 75% vseh naročil, ki jih podamo Telekomu Slovenije! Izredne okoliščine ne morejo biti redni pričakovani dogodki, kakršne so prometne konice ali sezonska povečanja povpraševanja ter časi dopustov. Se pravi, da se le okrog 25% v enem letu podanih naročil izvede v roku (v nekaterih regijah celo manj kot 10 %). Razlog za to so povprečenja podana npr. v 1. in 2. ter 6. alineji drugega odstavka točke 5.3 WCA, ki so glede na dovolj dolg rok 1 leta, res na videz legitimen razlog. Tolmačenje operaterja s pomembno tržno močjo bi pomenilo, da mu nikoli ni potrebno prilagajati svojih aktivnosti potrebam trga – operaterjev in končnih uporabnikov, kar bi moral početi v odsotnosti pomembne tržne moči ob delujoči konkurenci. Roke iz regulatorne odločbe bi torej moral spoštovati le v delu sezone, ko je naročil podpovprečno malo. To se zlasti pozna v letu 2020, kjer je povprečje zaradi dvomesečnega zaprtja trgovin spomladi znatno upadlo.

Pri povečanem obsegu dela imamo dva problema – da ne vemo stanja po regijah (podatki so povprečeni za celo Slovenijo, nekatere regije glede na naše podatke niso problematične, ni pa stanje normalno na osrednjeslovenski, gorenjski ter jugovzhodni regiji) in da glede na pretekla obdobja, nihanj pravzaprav ni.

Namen regulacije je namreč to, da se v odsotnosti zadostnega konkurenčnega pritiska konkurenčnih infrastruktur na operaterja s pomembno tržno močjo le-tega prisili v enako obravnavo operaterjev, ki jim omogoča učinkovito konkuriranje na maloprodajnem trgu v korist končnih uporabnikov.

Načelno tudi alineje 3.-5. alineji drugega odstavka točke 5.3 WCA ne bi bile problematične, če bi se povečan obseg dela nanašal na odpravo zaostankov, zaradi katerih pride iz legitimnih razlogov, ki so po našem mnenju 3.-5. alineja (višja sila s prej omenjenim pridržkom).

Skladno s prepričanjem A1 Slovenija so roki iz 6. točke regulatorne odločbe maksimalni roki, ki jih je potrebno interpretirati tako, da se jih mora operater s pomembno tržno

močjo tudi ob največjih rednih obremenitvah (kakršne so na primer jeseni) držati. povedano drugače – operater s pomembno tržno močjo ne more svojih nalog načrtovati v največjih obremenitvah glede na maksimalne roke. V tem primeru bodo regulatorno določeni roki večinoma kršeni. V obdobju podpovprečnega povpraševanja pa mora v smislu enake obravnave naročila izvajati prej kot v maksimalnih rokih. Zgolj v izjemnih razmerah pa je mogoče na podlagi takojšnjega obvestila operaterja in AKOS podaljšati za razumno obdobje, oboje (nastanek izrednega stanja in razumnosti obdobja) pa je potrebno obrazložiti in dokazati.

Predlagamo, da se izredne okoliščine v obeh regulatornih odločbah podrobneje opredelijo, tako, da se spremeni uvodni stavek v točki c) in v točki d), ki naj se glasi:

Navedeni rok se lahko v primeru nastanka ~~izrednih razmer~~ nepričakovanih zunanjih vzrokov (dogodkov), izven neposrednega nadzora Telekoma Slovenije, ki jih slednji ni mogel predvideti ter se posledicam ni mogoče povsem izogniti in tudi ne odvrniti, za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša

Vsekakor pa se nadzor nad spoštovanjem regulatornih odločb lahko vrši le v postopkih inšpekcijskih nadzorov, ki jih je potrebno uvesti vsaj ko je AKOS opozorjen na akutnost problematike po vezane z neizvrševanjem regulatorno naloženih ukrepov (ki so v primarno korist končnega uporabnika!). Na tak način jer možna tudi prisila z izrekom globe, ki bi glede na višino – 232. člen ZEKom-1, morala delovati odvračilno in stimulatивно da se problematika enkrat za vselej uredi. Če ni nadzora, pač žal ni ustrezne stimulacije. Menimo pa tudi, da AKOS v danem primeru nima diskrecijske pravice da ne posreduje. Takšen izostane zgolj pripomore k nastanku škode, ki nastaja neposredno iskalcu dostopa.

4) KPI – zamude pri naročilih po regijah

Pripombe se nanašajo na:

Trg 1: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 8

Trg 3b: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 8

Navezujoč se na problematiko opredeljeno v prejšnji točki, bi bilo treba za uspešen nadzor AKOS med KPI v 8. točki obeh regulatornih odločb naložiti spremljanje podatkov o zamudah, ki nastanejo pri izvedbah naročil po regijah (in po operaterjih), pa tudi odpravi napak. Na ta način bo povsod kjer pride do povečanja rokov za priklop ali odprave težjih napak, lažje ugotavljanje razlogov in presojo ali gre za izredno okoliščino (nepredvidljiva, na katero se ne da računati in se ji izogniti, kjer torej lahko le odpravljate posledice), ter so zamude opravičene. Če niso je predvidena korekcija preko pogodbene kazni. To za operaterja s pomembno tržno močjo ne bi predstavljalo nikakršnega dodatnega bremena, saj te podatke ima, vsekakor pa ima delo organizirano po regijah.

Enako kot smo navedli v prejšnji točki - nadzor nad spoštovanjem regulatornih odločb se lahko vrši le v postopkih inšpekcijskih nadzorov, ki jih je potrebno uvesti vsaj ko je AKOS opozorjen na akutnost problematike po vezane z neizvrševanjem regulatorno naloženih ukrepov (ki so v primarno korist končnega uporabnika!). Na tak način jer možna tudi prisila z izrekom globe, ki bi glede na višino – 232. člen ZEKom-1, morala delovati odvračilno in stimulatивно da se

problematika enkrat za vselej uredi. Če ni nadzora, pač žal ni ustrezne stimulacije. Menimo pa tudi, da AKOS v danem primeru nima diskrecijske pravice da ne posreduje. Takšen izostane zgolj pripomore k nastanku škode, ki nastaja neposredno iskalcu dostopa.

Predlagamo, da se v 8. točki dopolnijo sedanje b), c) in e), ki naj se glasijo:

b) povprečni čas za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru bakrenega omrežja (merjeno v delovnih dnevih), ločeno po regijah,

c) povprečni čas za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru optičnega omrežja za vsak razred priključka posebej (merjeno v delovnih dnevih), ločeno po regijah,

e) povprečni čas za odpravo težjih napak (merjeno v delovnih dnevih), ločeno po regijah in delež odpravljenih težjih napak izven rednega delovnega časa, ki mora biti podan ločeno po regijah za delovne dneve, sobote, nedelje in praznike (izraženo v odstotkih),

5) Informacijski sistem

Pripombe se nanašajo na:

Trg 1: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 8

Trg 3b: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 6, c), d)

Pozdravljamo sistem Eol, ki bi moral biti že sam po sebi zadostna garancija, da se zagotovi enaka obravnava operaterjev, a je kot ugotovljamo v vsakodnevni praksi vprašljivo zgolj njegovo izvajanje:

- Nezmanjššan obseg podatkov
- Preglednost podatkov
- V enakem obsegu in z istimi dostopi
- Z istimi/enakimi procesi
- Istočasno (v realnem času)
- V enaki kakovosti
- Enako strukturirani podatki - isti informacijski sistem, ki črpa podatke iz istih virov.

Pri izvajanju Eol je pomanjkljivo ureja oz. izvajana:

- Struktura podatkov: vse kar AKOS naloži operaterju s pomembno tržno močjo, slednji prevede v posamične tabele – ugotovili smo že, da ni vezalnih parametrov in je obdelava tabel pravzaprav izziv in zelo zahtevna, definitivno manjka podatek o spremembah (če so, ko so, in kaj so) – to smo že večkrat v preteklosti predlagali, bi bilo pri maloprodajni enoti operaterja s pomembno tržno močjo treba poizvedeti kakšen sistem imajo za obdelavo vseh 26 tabel. Menimo, da tega ni potrebno urejati v regulatorni odločbi, kjer je dovolj opredeljeno kaj naj bo objavljeno, ustreznost je mogoče preizkusiti v postopkih inšpekcijskega nadzora.
- Kar zadeva gradnjo GPON: Tabela 18, ažurirana na dnevni bazi - imamo napoved izgradnje, ni pa podatka, kdaj bo omrežje zgrajeno – opažamo, da je AKOS problematiko naslovil v točki 3. b), kar pozdravljamo.
- Strukturiran podatek o skrajšavah, segmentacijah in vpliv na ostale tabele (vezane na kolokacije).

- Historizacija sprememb objavljenih podatkov: to bi bilo mogoče urediti z dopolnitvijo uvodnega besedila 3. točke, v kateri bi bilo potrebno dodati, da se objavljajo informacije ter vse spremembe teh informacij. Navedena sprememba ne bi pomenila pretiranega bremena za operaterja s pomembno tržno močjo, saj bi bilo treba v tabele dodati le zaznamek kdaj je bila posamična informacija spremenjena, kar omogoča arhiv, ki že tako ali tako mora biti vzpostavljen zaradi sledljivosti.

Ne glede na navedeno, pa predlagamo tudi, da se obveznost v točki 1.f dopolni tako, da se glasi:

f. zagotoviti uporabo istega informacijskega sistema in dostop do istih podatkov o omrežju enakih procesov in dostopov ter za pregledovanje, poizvedovanje, naročanje, spremembo in upravljanje storitev, v enakem obsegu ter v enakih strukturnih, časovnih in kakovostnih okvirih, kot jih zagotavlja svojim notranjim organizacijskim enotam ter hčerinskim in partnerskim podjetjem, z uporabo istega informacijskega sistema, pri čemer mora podatke v informacijski sistem črpati iz enakih virov tako za operaterje kot za svoje notranje organizacijske enote ter hčerinska in partnerska podjetja;

Navedena sprememba sploh ne bi imela vpliva na operaterja s pomembno tržno močjo, saj ne bi zahtevala nikakršnih prilagoditev na njegov strani, če to že sedaj zagotavlja.

6) Pogodbena kazen

Pripombe se nanašajo na:

Trg 1: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 7

Trg 3b: Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, tč. 7

V zvezi z zaračunavanjem pogodbenih kazni ugotavljamo, da obstaja kar nekaj odprtih vprašanj, ki pa se jih bo večino reševalo v drugih postopkih. Sem sodi npr. zahteva operaterja s pomembno tržno močjo, da mora operater najprej najaviti pogodbene kazni. Če se operater s pomembno tržno močjo ne strinja, lahko to poročilo zavrne, operater s pomembno tržno močjo nato ne obravnava morebiti obračunanih pogodbenih kazni, zanj je postopek zaključen. Ta problematika se bo naslavljala v drugih postopkih. Dalje ugotavljamo, da operater s pomembno tržno močjo izredno omejuje rok v katerem je mogoče pogodbeno kazen najaviti/obračunati. To je sporno v primerih zavrnenih naročil, kjer operater s pomembno tržno močjo zavrne obračun pogodbene kazni zaradi zamude, pri čemer po prepričanju A1 Slovenija operater s pomembno tržno močjo preide v zamudo z neupravičeno neizvedenim priklopom, ki ga ne prekine dejstvo vrnjene vloge, ki bi morebiti opravičevalo vnovičen tek rokov. Tudi ta problematika se bo naslavljala v drugih postopkih in jo ni potrebno urejati z *ex ante* regulacijo. Dalje je sporna omejitev višine pogodbene kazni, sploh v primerih, kjer do zamud prihaja zaradi neposredne odgovornosti operaterja s pomembno tržno močjo. Ta problematika se bo naslavljala v drugih konkretnih postopkih.

Osredotočili bi se na pogosto problematiko, ki je tako pereča, da bi jo bilo treba regulatorno nasloviti, menimo, da preko vzvodov pogodbenih kazni. Gre namreč za napačne opredelitve

operaterja s pomembno tržno močjo, da je napaka težja, čeprav se kasneje izkaže da ni. To je pomembno zaradi več razlogov – (1) ker podaljšuje nedelovanje ali slabše delovanje storitev prizadetemu končnemu uporabniku; (2) in ker se težje napake ne štejejo v KPI odstotka napak, ki jih je operater s pomembno tržno močjo dolžan odpraviti v 1 oz. 2 delovnih dnevih. S tem se pravzaprav umetno izboljšujejo rezultati, kažejo pa tudi na problematiko neoptimalne in rigidne organiziranosti operaterja s pomembno tržno močjo, ki povzročajo tudi velike zamude pri izvedbi naročil. Slednji nima ustreznega vzvoda, da izboljša interne procese, saj AKOS do sedaj ni izvedel ustreznega inšpekcijskega postopka, niti ni seveda izrekel ustrezne globe po 232. členu, ki bi zagotovo morala delovati odvračilno.

V primerih ko pa se ugotovi, da je bila napaka napačno prekvalificirana v težjo napako, pa je treba tudi opraviti preračun KPI. To bi moral AKOS posebej spremljati!

Iz tega razloga predlagamo, da se:

Na Trgu 1 v točki 7 doda nova točka d), sedanja d) pa se preimenuje v e), pri čemer naj se nova točka d) glasi::

d) v primeru neupravičenega podaljšanja v primeru težjih napak bo dolžan plačati pogodbeno kazen v višini 50% mesečne zakupnine za naročeno obliko razvezanega lokalnega dostopa za vsak dan zamude nad dvema delovnima dnevoma, po preteku 5 delovnih dni pa še 75 % mesečne zakupnine za vsak dodaten dan zamude, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 18-kratnik mesečne zakupnine za naročeno obliko razvezanega lokalnega dostopa,

Na Trgu 3b v točki 7 doda nova točka c), ki se glasi:

c) v primeru neupravičenega podaljšanja v primeru težjih napak bo dolžen plačati pogodbeno kazen v višini 50% mesečne zakupnine za naročeno obliko dostopa z bitnim tokom za vsak dan zamude nad dvema delovnima dnevoma, po preteku 5 delovnih dni pa še 75 % mesečne zakupnine za vsak dodaten dan zamude, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 18-kratnik mesečne zakupnine za naročeno obliko dostopa z bitnim tokom,

Navedena sprememba bi imela zanemarljiv finančni vpliv na operaterja s pomembno tržno močjo, vsekakor zamerljivega v primerjavi s koristmi, ki bi jih bil deležen končni uporabnik (odprava napak v 1 oz. 2 delovnih dneh). Če naj pogodbene kazni delujejo odvračilno, kar naj bi bilo zagotovilo, da se zoper operaterja s pomembno tržno močjo ne izvajajo inšpekcijski postopki, je ta pogodbena kazen, sploh glede na to, da je problematika obsežna, pravzaprav zelo nujna.

Predlagamo tudi, da se v 7. točki obeh regulatornih odločb doda nov odstavek, ki naj se glasi:

Skupna omejitev pogodbene kazni ne velja, če je operater s pomembno tržno močjo zamudo povzročil naklepno ali iz hude malomarnosti.

7) Obveznost cenovnega nadzora - Ekonomska ponovljivost ERT

Pripombe se nanašajo na:

Trg 1: Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, tč. 7

Trg 3b: Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, tč. 6

Ugotavljamo, da je AKOS spremenil koncept ekonomske ponovljivosti in sicer (1) s spremembo opredelitve za določanje vodilnih produktov ter podatkov, ki jih mora operater s pomembno tržno močjo zagotovi da se sploh lahko izvede presoja, ki bi morala biti ažurna, zaključena v 1 mesecu, uvedel pa je tudi (2) novo opredelitev življenjske dobe uporabnika, s čimer se pomembno vpliva na razporeditev fiksnih stroškov, s tem pa neposredno vpliva na izid preizkusa ekonomske ponovljivosti.

Ugotavljamo tudi, da AKOS v analizi ne omenja problematike, na katero smo operaterji opozarjali in se nanaša na kršitve cenovnih sorazmerij ter ekonomske ponovljivosti.

(1) Kot smo uvodoma navedli, izražamo upanje, da se je AKOS v obdobju 2017 do 2021, ko ni zmožal izvesti ustreznih nadzorov (na kar smo opozarjali v času ko so se izvajale prejšnje analize), naučil kako lahko ažurno izvaja nadzore, saj je bila težava neustrezna strukturiranost potrebnih podatkov, za kar je bilo potrebnih dve leti, da se jih zagotovi sicer s prisilo.

Menimo, da bi poenostavitev morala vplivati, da bi se nadzor nad ekonomsko ponovljivostjo izvedel ažurno in ne z 2 letnim zamikom. Podrobna opredelitev informacij, ki jih je dolžan zagotoviti operater s pomembno tržno močjo, pa upamo temelji na postopkih nadzorov od leta 2018 dalje, ki bi morali pozitivno vplivati na očitek procesnega vodenja postopkov.

Apeliramo pa, da se po potrebi predvidi mehanizem, ki bi ne glede na prenehanje veljavnih regulatornih odločb (ki prenehajo z izdajo novih), omogočal izvesti in zaključiti morebiti še potekajoče nadzore nad izvajanjem ekonomske ponovljivosti kot je opredeljena v trenutno veljavnih določbah AKOS, s katerima sta regulirana upoštevna trga 3a (zdaj 1) in 3b. Ugotovitve AKOS bodo meritorne pri morebitni presoji zlorabe prevladujočega položaja – ne glede na to, da se ta ugotavlja nekoliko drugače, so ugotovitve AKOS indikativne tudi pri ugotavljanju krivde.

(2) Prav tako sprememba WACC (znižanje) in življenjske dobe uporabnika (podaljšanje na 56 mesecev), prinašata korist izključno operaterju s pomembno tržno močjo, ki s spremembama ne bo več v škarjah cen.

Kot smo navedli uvodoma, ni jasno, **zakaj se v ERT povišuje življenjska doba uporabnika na 56 mesecev, razen da gre za nerazumno in neutemeljeno prilagajanje ukrepa za doseg cilja (se pravi ni ekonomsko strokovno podprtega razloga, pač pa prilagajanje da se doseže kompromis).** AKOS razpolaga le s podatkom o odstotku uporabnikov, ki so prekinili naročniško razmerje na zadnji dan kvartalov 2020 ter uporabnikov, ki so zamenjali paket in ohranili naročniško razmerje – ugotavljamo, da to slednje absolutno ni podatek CHURN. Po definiciji je churn, ki je pomemben finančni kazalnik, odstotek uporabnikov, ki so v merjenem obdobju prekinili naročniško razmerje pri operaterju, pri čemer je treba poznati stanjena začetku obdobja in na koncu obdobja v katerem se določa churn. Definicija churna ne vključuje uporabnikov, ki operaterja ne zamenjajo saj zgolj zamenjajo paket. AKOS tudi ne razpolaga s podatki o mesečnih gibanjih po tehnologijah, ki jih ne poročamo, torej jih AKOS nima. Tudi podatka o churnu operaterji AKOS ne poročamo. Podatek AKOS je popolnoma

napačen tudi v relativnem oziru, če se upošteva gibanje pri konkurenčnih operaterjih. Življenjski doba uporabnika je pomembna pri ugotavljanju ekonomske ponovljivosti, saj neposredno vpliva na ovrednotenje fiksnih stroškov, s 56 meseci ter nižjim WACC za NGN je jasno, da je ekonomska ponovljivost zagotovljena. Da operaterji lahko konkuriramo s ceno (z nižjo življenjsko dobo uporabnika), stroškov ne pokrijemo.

Opozarjamo tudi na naslednje metodološke pomanjkljivosti pri izredno poenostavljeni, napačni opredelitvi določitve življenjske dobe:

- za referenco se jemlje obdobje v epidemiji – zaprtja države (lockdown), ko je bil trg precej pasiven,
- % bi moral biti nižji tudi zato, ker nekateri uporabniki le prekinejo in ne migrirajo k drugemu operaterju,
- ponudba brez vezav ter relativno preprost postopek za menjavo operaterja, vplivajo na hitrejše menjave,
- brez vezav (na 24 mesecev) je menjava zelo preprosta, menimo, da se bo to izkazalo kot trend v prihodnjih 2 letih.

Churn 1,8% je napačen podatek in na podlagi tega napačnega podatka se izvede napačen zaključek.

Zato predlagamo, da se življenjska doba 36 mesecev ne daljša nerazumno ter ob upoštevanju nerelevantnih parametrov.

-----konec dokumenta-----